

Mill Mücadele, Kemalistler ve Bolşevikler: Doğrular ve Yanlışlar

Garbis ALTINOĞLU

23 Aralık 2017

Atılım Teorisyeninin İttihatçılık ve Kemalizm Aşkına ve 28-30 Kasım 2017 tarihli yazım, yararlı bir tartışmanın kapısını araladı. Bir süredir devam edegelen bu tartışmada Daniel Gök bilinen görüşlerini yineledi ve Lenin'in Mustafa Kemal'i, ilerici ve anti-emperyalist gördüğünü ve Mill Mücadele döneminde Sovyetler'in Kemalistler'i desteklediğini söyledi. Bunun üzerine 10 Aralık'ta şöyle bir not yazdım:

[Burada Sovyetler'in Mill Mücadele döneminde Türkiye'ye askeri ve siyasi destek verip vermediğini tartışmıyoruz. Bu destek verildi elbet. Nedeni de açık: İç Savaş'tan yeni çıkmış, ekonomisi ve altyapısı yerle bir olmuş, iktidarını henüz pekiştirmemiş ve emperyalist abluka altında olan Sovyet Rusya, çevresinde dost ya da tarafsız olabilecek devletler arıyor. Kemalist Türkiye'yle Sovyet Rusya arasındaki dostça ilişkinin nedeni bu. Arada Mustafa Kemal'in demagojik ve süslü laflar etmesinin, Lenin'i ve Sovyetleri övmesinin özel bir anlamı yok. Tartışılan şu: Lenin, Stalin vb. Kemal'i ve Kemalist hareketi, - hattı birilerine göre İttihatçıları da- ilerici, devrimci, anti-emperyalist gördü mü, yoksa görmedi mi? Bu konuda olumlu düşünenlerin tek dayanağı, Hasan Ali Ediz'in Türkçeye çevirdiği Bir Sovyet Diplomatının Türkiye Anıları adlı kitap. Burada, o dönemde Sovyet Rusya'nın Türkiye elçisi olarak görev yapmış olan S. I. Aralov'un Lenin'le yaptığı bir sohbetten söz ediliyor. (1) Aralov'a göre burada Lenin, Mustafa Kemal'in ilerici olduğunu söylüyor. Hepsi bu. Benim bildiğim başka herhangi bir kaynakta böyle bir sav yok. (Ediz'in bu kitabı çevirirken ne denli dürüst ve objektif davrandığı da kuşku.)

Öte yandan Stalin'in 1927 yılında yazdığı bir makale var. (2) Stalin burada

aynen şöyle diyor:

Kemalist devrim, bir üst tabaka devrimidir, millticaret burjuvazisinin devrimidir. Bu devrime, yabancı emperyalistlerle karşı mücadele içinde varıldı ve devrimin daha sonraki gelişmesi, esas olarak köylü ve işçilere karşı, evet toprak devrimi ihtimaline karşı yönelmekteydi. (3)

Kemalistler'in, Ege bölgesini işgal eden Yunan ordusuna karşı direnişi, Mill Mücadelenin herhlde tek ilerici yanı. 1919-22 döneminin içeriği hakkında yeterince yazıldı, çizildi. Zaten Kemalistler kendileri de bu mücadelenin Rumlar'a ve Ermeniler'e karşı verildiğini, emperyalistlere karşı olmadıklarını tekrar tekrar söylüyorlar. Kaldı ki, kimilerine göre 50,000, kimilerine göre ise 350,000 kişinin katledildiği Pontus jenosidi de bu dönemde gerçekleştirildi. Dahası Türk ordusu Ermenistan'ı da işgal etmeye girişti ve onbinlerce Ermeni'yi katletti. Kızıl Ordu yolunu kesmese idi, Kemalistler orada jenosidi tamamlamayı planlıyorlardı.]

Bu arada Hasan Oğuz 11 Aralık'ta tartışmaya şöyle bir katkı sundu: Daniel dostumuzun ileri sürdüğü düşünce, sol içinde Kemalist eğilimli düşüncenin, özellikle Mihri Belli ve o dönemdeki TKP kadrolarının etkisinin belirleyici olması bir nedendir. Kaldı ki ilerici demesi, ki o da kanımca şüphelidir, devrimci ve anti-emperyalist anlamına gelmez. İlericiliğin kriteri bellidir. Mesela kapitalist burjuvazinin feodalizmi tasfiyesinin ilericiliği gibi vs. Hepsi bu. Burada Lenin dahi olsa, o günün koşullarında yanlış bir analiz yapıyor olsalar bile (ki varsa bunu kanıtlamak gerekir), bunun eleştirilmez olacağı anlamına gelmez. Üstelik bizler ne Marx'ı, ne Lenin'i ne de Stalin'i eleştirilerden muaf göreceğiz. Onları eleştirilmez birer peygamberler olarak göremeyiz. Biz ML olmamızın tek nedeni bilimsel temellere dayanan ideoloji olmasıdır.

Hemen ardından ise Erdoğan Ahmet dostum bana bazı eleştiriler yöneltti. Bu yazının konusu esas olarakonun dile getirdiği eleştiri ve değerlendirmeler olacak. Buönemli konuda ona yanıt vermeden önce, hemen aşağıda kendisinin uzun notunu aktarıyorum. (Okurlara okuma kolaylığı sağlamak amacıyla bu uzun notta yer alan bazı yazım hatalarını düzelttim.)

E. Ahmet dostum, köşeli parantez ([]) içinde sunduğum uzun notunda şöyle diyor:

[Kusura bakma Garbis hoca, alıntıları sormasaydın, tartışmaya katılmaya niyetim yoktu, ama görülüyor ki kimsenin bu değerlendirmelerden haberi yok. Bir özetleme yapayım.

Bizler illa Lenin'in, Stalin'in savaş anti emperyalist bir kurtuluş savaşı idigibi bir cümlesini mi aramamız gerekir yoksa onların konuyla ilgili

değerlendirmelerinden bu sonuca ulaşmamız mı gerekir? Sanırım hepimiz yeteri kadar değerlendirmelerden sonuç çıkarabilecek teorik birikime sahibiz. Birinci soru, Türkiye emperyalistler tarafından bir sömürgeye çevrilmiş miydi, değil miydi?

İkincisi buna karşı, hangi biçimde olursa olsun bir mücadele oluşturulmuş muydu? Ve bu mücadele sonucu feodal yapıdan kısıtlı da olsa kurtulunmuş muydu?

Lenin savaşa karşı Marksist tutumda, ulusal kurtuluş savaşını şöyle tanımlar Peki, bir savaşın özünü nasıl tanımlayabilir, nasıl ortaya koyabiliriz? Savaş siyasetin devamıdır. Öyleyse savaş öncesinde güdülen siyaseti, savaşa yolaçan, savaşı ortaya çıkaran siyaseti incelememiz gerekir. Bu siyaset emperyalist bir siyasete, yani mali sermayenin çıkarlarını güven altına almak, sömürgelerle yabancı ülkeleri soymak, ezmek amacını güdüyorsa, o zaman bu siyasetten doğan savaş emperyalisttir. Eğer güdülen siyaset ulusal kurtuluş siyasetiyse, yani ulusa zulmedilmesine karşı olan yığın hareketinin ifadesiyse, o zaman bu siyasetten doğan savaş, ulusal kurtuluş savaşıdır.

Bu tanımlamayı hesaba katarsak, Lenin 28 Şubat 1921 Genel Kurul toplantısında

gerçek şu ki son birkaç yıldır her iki ülke de emperyalist güçlerin elinde tarifsiz acılara katlanmak zorunda kaldı, Türkiye, emperyalist hükümetler tarafından yağmaya karşı, onların en güçlü olanlarının bile ellerini çekmek zorunda bırakan bir canlılıkla direndi. İşte bu bizi Türkiye ile şimdiki müzakerelere çok büyük bir başarı olarak baktırır diyor

Lenin'in bu sözlerinden ne anlıyoruz?

Lenin Haziran 1920'de Komintern'de konuşmasında

Uluslar ya doğrudan doğruya sömürge bağımlılığı içindedirler, ya da örneğin İran, Türkiye ve Çin gibi yarı sömürge olan veya büyük bir emperyalist devletin saldırısına uğrayıp yenik düşerek barış andlaşmaları yoluyla o devletin egemenliği altına girmişlerdir diyor

Bu sözünden anladığımız nedir? Ve buna bağımlı olarak Stalin'in, ikinci dönem yazısında Doğuda Kızıl Ordu'nun başarıları, örneğin Türkiye'de, İtilaf ve müttefikleri aleyhinde tamamen savaşa dönüştü sözlerinden ne anlıyoruz?

Stalin'in uluslararası durum ve Çin üzerine yazısındaki şu sözlerini yanlış anlama olanağı var mı? Yoksa Stalin hatalı mı idi?

Ankara ve Kanton emperyalizme karşı savaşırken bizim Çin de Kanton'a, Türkiye'de Ankara'ya yardım ederken haklı mıydık? Evet, haklıydık. Biz, haklıydık ve Lenin'in izinden gidiyorduk. Kanton ve Ankara yürüttüğü mücadele ile emperyalizmin güçlerini dağıtıyor, emperyalizmi zayıflatıyor ve

itibarını düşürüyor ve böylece de dünya devriminin merkezinin gelişimini, SSCB'nin gelişimini kolaylaştırıyordu.

Ya da Sun Yat-sen (Üniversitesi- G. A.) öğrencileri ile konuşmasında Türkiye'de emperyalizme karşı savaş Kemalistler tarafında anti-emperyalist bir savaşla kısıtlanmış olarak sonuçlanırken derken savaşın niteliğini belirtmiyor mu ?

Ya da Dimitrov Balkanların Uluslararası Önemi' yazısında savaştan önce olduğu gibi, Çanakkale artık emperyalistlerin kuklası olan, kokuşmuş Türk

İmparatorluğu'nun elinde değil artık, (o) Sovyetlerin yardımı ile Avrupa

Emperyalizminin boyunduruğundan kendini kurtaran Yeni Türkiye'nin elinde derken ne demek istiyor?

Tabiki Komintern'i revizyonist olarak görmüyorsak, 1922'de yayınlanan

Manifestoda Emperyalist ittifak devletleri,... Şimdi de çıkarları gerektirirse, bu devletleri Türkiye halkının millikurtuluş mücadelesini bastırmak, Türkiye'yi iktisadve siyasboyunduruk zincirinde tutmak, Boğazlar'ı ele geçirerek Yakın Doğu'daki durumlarını güçlendirmek için böyle davranmak zorundalar derken yanlış değerlendirme mi yapıyordu? Komintern'den aslında onlarca alıntı yapılabilir. Ama biz Stalin'e dönelim.

Ulusal Sorun Konusunda Partinin İvedi Görevleri yazısında ulusal sorunun genişlemesi, tüm yeryüzünü önce küçük kıvılcımlar, daha sonra kurtuluş hareketi aleviyle tutuşturan genel sömürge sorunu durumuna geliştiren ikinci etken de, emperyalist grupların Türkiye'yi paylaşma ve devlet olarak varlığına son verme girişimleridir. Müslüman halklar arasında, en gelişmiş devlet olan Türkiye, buna katlanamazdı savaşım bayrağını kaldırdı ve emperyalizme karşı Doğu halklarını kendi yöresinde topladı. Stalin bu savaşım bayrağını kaldırdı derken farklı bir şey mi söylüyor?

Gene Stalin, Beklentiler yazısında, Üç yıl önce Doğunun ezilen ülkelerinde devrime ilgisizliği izledik, şimdi Doğu karışmaya başladı ve emperyalizme, Antant'a karşı yönelen bir sürü kurtuluş hareketlerine şahit oluyoruz. Kemal Hükümeti şeklinde, Antant'a karşı silahlı mücadele sürdüren, Burjuva Devrimci bir Hükümet, devrimci bir çekirdeğimiz var derken, burda bahsettiği yürütülen silahlı mücadeleyi hangi anlamda algılıyoruz?

Lenin, Stalin, Enver Hoca, Dimitrov, Togliatti, Roy, Bolgar, Zinoviev, Kabakçıyef vb gibi bütün 3üncü Enternasyonal'in onaylanmış bültenleri ve kayıtları savaşın anti-emperyalist bir kurtuluş savaşı olduğunu belirtiyor.

Lenin, bütün içten devrimci demokratlar ile sosyalistler, feodalizmin ve mutlakiyetçiliğin temellerini yıkan ya da en azından bu temelleri sarsan, ya da yabancıların baskısına karşı savaşım veren tarafa daima sevgi duymuşlardır der..

Bunun nedenini de Sınıf savaşımının ve sınıfları baskı altında tutmanın daha geniş, daha özgür, daha açık bir biçimi, proletaryanın genel olarak sınıfların ortadan kalkması için yürüttüğü savaşımı büyük ölçüde kolaylaştırır olarak özetler.

Mustafa Kemal'e gelince, hiç bir birey sınıflar üstü bir niteliğe sahip değildir. Onun ilericiliği, onu destekleyen sınıfın ilericiliği ile orantılıdır. Temsil ettiği sınıfın tarihilerici rolü, Cumhuriyetin kurulmasıyla bitmiş, tarihgerici niteliğini almıştır. Yani Mustafa Kemal'in de sınıfsal ilericiliği bitmiştir. Cumhuriyet dönemindeki reformlar, ne kadar ilerici olursa olsun, özünde, hakim sınıfın gereksinimleri ve çıkarları ile ilgili, ve/ ya da bu sınıflar arasındaki egemenlik mücadelesinin bir yansıması olmuştur.]

* * * * *

Bu tartışmayı doğru ve yararlı bir biçimde sürdürebilmek için öncelikle neyin tartışma konusu EDİLDİĞİ ve neyin tartışma konusu EDİLMEDİĞİ üzerinde bir düşünce birliği sağlamamız gerekiyor. Bence,

a) Osmanlı İmparatorluğu'nun, özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ileri kapitalist ülkelere ekonomik, siyasal, askeri bakımlardan bağımlı hale geldiği ve bir yarı-sömürgeleşme süreci yaşadığı,

b) Osmanlı devletinin yıkılışından sonra Türkiye'nin -çok zayıf ta olsa- siyasal bağımsızlığını tümüyle yitirme ve sömürgeleşme tehlikesiyle karşı karşıya geldiği,

c) Kemal'in önderlik ettiği Türkulusal kurtuluşsavaşının, Sovyet desteğiyle bunu önlediği,

d) 15 Mayıs 1919'da başlayan Grek işgalinin haksız ve buna karşı direnişin haklı olduğu,

e) 1919-22 yılları arasında Kemalist Türkiye ile Sovyet Rusya arasında taktiksel bir bağlaşma kurulmasının doğru olduğu konularında bir anlaşmazlık yok.

Burada, daha fazla ilerlemeden önce E. Ahmet'in şu sorularını yanıtlamak gerekiyor:

Birinci soru, Türkiye emperyalistler tarafından bir sömürgeye çevrilmiş miydi, değil miydi?

İkincisi buna karşı, hangi biçimde olursa olsun bir mücadele oluşturulmuş muydu? Ve bu mücadele sonucu feodal yapıdan kısıtlı da olsa kurtulunmuş muydu?

Evet, Osmanlı'nın 1914-18 savaşından yenik çıktığı ve 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkesi'ni imzalamak zorunda kaldığı koşullarda Türkiye bir sömürgeleşme tehlikesiyle yüz yüze idi. Ama yok denecek kadar küçük ve

önemsiz bir tehlikeydi bu. Kemalist yazar Sabahattin Selek şöyle diyordu: Kuzeydoğu sınır bölgesinden İngilizler çekilmişler ve yerlerini Ermeni kuvvetlerine bırakmışlardı. Bu cephede yalnız Ermeniler ile dövüşmek söz konusu idi. Güneyde ise İngilizler Antep, Maraş, Urfa gibi birkaç yeri işgal etmişler ve sonra yerlerini Fransızlara terk etmişlerdi. İtalyanlar büyük bir istilacı kuvvet olarak görünmüyorlardı. Antalya ve Konya'da bulundurdıkları küçük müfrezeler fazla endişeyi mucip olamazdı. İngiliz, Fransız ve İtalyanların Anadolu'nun muhtelif yerlerinde bulundurdıkları kontrol subayları ve Samsun ve Ankara gibi bazı yerlerdeki küçük işgal müfrezeleri bu devlet[ler- G. A.]in Türkiye ile yeni bir harbe girişmeyeceğini gösteriyordu. Zaten harb sonrası, durumları icabı İngiltere'nin, İtalya'nın, hatt Fransa'nın yeni bir harbi göze almayacakları belli olmuştu. (4) 1914-18 savaşının getirdiği savaş yorgunluğu, Ekim Devrimi'nin de etkisiyle ordu içinde ve halk arasında gelişen devrimci ve savaş-karşıtı ajitasyon ve eğilim, Avrupa burjuvazisini yeni büyük-ölçekli maceralara girmekten kesinlikle alıkoyuyordu. Zaten, Mill Mücadelenin Mustafa Kemal kadar önemli bir figürü sayılması gereken 15. Kolordu Kumandanı Kzım Karabekir de Batılı emperyalistlerin Türkiye'de yeni bir savaşı göze alabilecek durumda olmadıklarını şöyle dile getirmişti:

Karşımızda Rum, Ermeni'den başka kimseyi görmeyeceğiz. İstanbul'da İtilf kuvvetleri bostan korkuluğundan başka bir şey değildir. (5)

Öte yandan E. Ahmet, Stalin'in -alıntılıdığı- bir konuşmasında, Türkiyede emperyalizme karşı savaş Kemalistler tarafında anti-emperyalist bir savaşla kısıtlanmış olarak sonuçlanırken dediğini belirtiyor. O böylelikle bu sözlerin Mill Mücadelenin anti-emperyalist niteliğini gösterdiğini ima ediyor. Stalin bu sözleri 1927'de, Sun Yat-sen Üniversitesi öğrencilerinin, kendisine sordukları bir soruyu, Kemalist bir devrim Çin'de mümkün müdür? sorusunu yanıtlarken söylüyordu. Eğer E. Ahmet dostum, yanıtını daha geniş bir biçimde aktarsaydı, Stalin'in söylediklerinin, kendisinin konumunu pek de doğrulamadığını görecekti. Stalin'in burada söylediklerini biraz daha geniş bir biçimde aktarıyorum:

Kemalist devrim, bir üst tabaka devrimidir yabancı emperyalistlere karşı mücadele süreci içinde varılan ve daha sonraki gelişmesi içinde aslında köylü ve işçilere karşı, evet bir tarım devrimi imkanlarına karşı yönelen, millî ticaret burjuvazisinin devrimidir

Kemalistler'in partisi ve Vuhan'daki sol Kuomintang'ın partisi aynı kefeye konamaz, tıpkı Türkiye ve Çin'in aynı kefeye konamayacağı gibi Ankara Vuhan'la boy ölçüşemez, aynı şekilde Kemalistler'in partisi de sol

Kuomintang'la boy ölçüşemez

Türkiye şimdi 10-12 milyon nüfuslu küçük bir devlet boyutuna indirgenmiştir. Emperyalizm için ne ciddi bir pazar, ne de önemli bir yatırım alanı oluşturmaktadır

Orada, Türkiye'de emperyalizme karşı mücadele, Kemalistlerin güdük bir anti-emperyalist devrimiyle son bulabilirken, bu yüzden Çin'de emperyalizme karşı mücadele, gerçek bir halk karakteri, belgin bir ulusal karakter almak, adım adım derinleşmek, emperyalizme karşı amansız savaşımlara yol açarak bütün dünyada bizzat emperyalizmin temellerini sarsmak zorundadır. (6)

Stalin'in, Türkiye'nin önemine ve özellikle de Türkulusal kurtuluş savaşının içeriğine ilişkin sözleri, Hristiyan halklarının kıyımına değinmediği için bu savaşın gerçek içeriğini yeterince ve tam olarak yansıtmaktan uzak. Ancak onun sözleri, bu savaşın niteliğine ve ona önderlik eden güçlerin sınıfsal karakterine ilişkin Kemalist önyargılarından tam olarak kurtulamamış olan Türkiye'de devrimcilerin saptamalarından daha ileri. (Bu konuya aşağıda yeniden döneceğim.) Tam da burada Stalin'in Çin devriminden farklı olarak Kemalist devrimin halkçı bir nitelik taşımadığı gerçeğine dikkat çekmiş olmasının altını çizmemiz gerekiyor. Bunun en önemli göstergelerinden biri Osmanlı-Türk ordusunda çok büyük boyutlara ulaşmış olan asker kaçakları sorununun sadece Birinci Dünya Savaşı dönemi için değil,

Mill Mücadele dönemi için de bütünüyle ya da büyük ölçüde geçerli olmasıydı.

Erich Jan Zürcher bu konuyu ele aldığı bir çalışmasında şöyle diyordu:

1920 yazı boyunca asker kaçaklarının sayısı artmaya devam etti ve 1920 Eylülünde Meclis harekete geçti. Hükümetin ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'nın ısrarlarıyla 11 Eylül tarihinde Firari Kanunu' çıkarıldı ve İstikl Mahkemeleri kurularak bunlara kanunu uygulamada sınırsız yetki verildi, iki hafta sonra bu mahkemelere Hıyaneti Vatanîye Kanunu' altında getirilen davalara bakma yetkisi de verildi

Köylüler, kendilerini kaçan köylü çocuklara devlete ya da orduya olduğundan daha yakın hissediyorlardı. Bu, Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki ulusal mücadele için de geçerliydi. İstikl Mahkemeleri vazifelerini yerine getirdi, 1920-21 aralarında bir terör rüzgarı estirdi. Stanford Shaw, yakalanan firarilere verilen cezaların ne denli ağır olduğunu betimlemektedir. Yüzlercesi idam edildi. Diğerleri kürek cezasına, hapis ve kamu önünde kırbaçlanma cezasına çarptırıldılar. Yoklama yaptırmaları istenen ama yapmayan firarilerin aileleri de sıkıntılarla karşılaştı. Mülkleri istimlak edildi ve aileleri hapisane kamplarına sevk edildi. (7)

E. Ahmet'in, Mill Mücadele sonucunda feodal yapıdan kısıtlı da olsa

kurtulunduğu savı da pek doğru sayılamaz. Evet,kapitalizmin daha özgür bir tarzda gelişimi için din, eğitim, hukuk, günlük yaşam, kadın hakları alanlarında yapılan çeşitli reformların anti-feodal bir yan da taşıdığını söyleyebiliriz. AmaTürk -ve Kürt- toprak ağaları, Türk ulusal kurtuluş savaşını yöneten blokun çok önemli bir ögesi idiler vesavaştan sonra daöyle kalmaya devam ettiler. MillMücadelenin zaferle sonuçlanmasından sonratoprak ağalarına ve feodal kalıntılara karşı herhangi bir tutum alınmadı.Kemalist rejimin tanınmış isimlerinden Şükrü Kaya 1937 yılında Meclis'te yaptığı bir konuşmada şöyle diyecekti:

Arkadaşlar, 18 milyon Türk'ün 15 milyonu çiftçidir. Bu 15 milyonun birçoğu kendi topraklarında çalışmaz. Çiftçiye, Türk çiftçisini toprak sahibi yapmak demek, Türk çiftçisini, yani Türk çoğunluğunu kendi ekonomik kaderine sahip kılarak, bu memleket için hayırlı ve aktif bir unsur yapmak demektir.Bu büyük kitleden, eğer büyük bir çıkar bekliyorsak, ötekinin berikinin toprağında çalışmaktan kurtarmalı, kendisini, kendinin olacak topraklara egemen kılmalıyız.(8)

Herhlde -Şefik Hüsnü Değimer'in yaptığı gibi- Padişahlığın ve Hilafetin kaldırılmasını anti-feodal bir önlem sayamayız. Kaldı ki TBMM Hükümeti bu savaşı aynı zamanda Saltanatı ve Hilafeti koruma adına yaptığını ileri sürüyordu. ÖrneğinMustafa Kemal, 14 Eylül 1919'da padişah-halifeye, ona olan sarsılmaz bağlılığını belirttiği uzun bir mektup gönderecekti. O bu mektubunda, ülkede koşulların kötüleşmesinden, Mondros Ateşkesi'nden sonra görev başına gelen hükümetlerin ve özellikle de Damat Ferit Paşa hükümetinin sorumlu olduğunu ileri sürecektir ve bu mektubunu şöyle bitirecekti:

Her ahvalde emri ferman sevgili padişahımız efendimiz hazretlerindir. (9)
E. Ahmet dostum Mustafa Kemal'ın ilericiliğinden söz ederken şöyle demişti: Temsil ettiği sınıfın tarihilerici rolü, Cumhuriyetin kurulmasıyla bitmiş, tarihgerici niteliğini almıştır. Eğer Cumhuriyeti kuran sınıfın ya da katmanın, Osmanlı askeri ve sivil bürokrasisinin üst kademelerindeki kişiler, eşraf ve toprak ağalarından oluştuğu konusunda anlaşıyorsak, bu kadronun neresinde ilericilik olduğunu sormak zorundayız.Bu sınıfın ya da katmanın Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte gerici bir nitelik kazandığı savı da çok mantıklı değil. 1923'e kadar ilerici bir rol taşıdığı ileri sürülen Kemalist hareket, ne olmuştur da bu tarihten sonra gerici hale gelmiştir? Kısıtlı da olsa ilerici bir nitelik taşıyan bir burjuva hareketi ya da iktidarı, ancak kendisini tehdit edecek boyutta bir devrimci hareketle ya da kitle hareketiyle karşı karşıya gelirse gericileşebilir. 1923 ve bunu izleyen yıllarda böyle bir gelişme olmadığı biliniyor.

O hilde tartışmayı, ekseninden uzaklaştırmaksızın ayrı düşündüğümüz konular üzerinde yoğunlaştırmamız gerekiyor. Peki bu tartışmanın ekseni nedir ve ne olmalıdır? Bu tartışmanın ekseni iki ana noktayı kapsar. Bunlardan birincisi, 1919-22 yıllarında yaşanan Türkulusal kurtuluşsavaşının ya da MillMücadelenin içeriği ve ona önderlik eden sınıfın ve/ ya da katmanın niteliğidir. Bununla bağlantılı olan ikincisi ise, Lenin ve Stalin gibi önderlerin özellikle bu savaşa ve bir ölçüde de onun sonrasına ilişkin abartılı, subjektif ve görece hatalı değerlendirmeleri.

Aslında ben, birinci konu üzerinde yeterince, hattfazlasıyla yazdım. Bu konuyu, en azından, Apoizmin tatsız meyveleri(24-25 Nisan 2015), Türk devletine ilişkin önyargıların kökenleri üzerine(6 Ağustos 2015), Mihraç Ural-Rıza Aydın tartışmasına katkı(15 Aralık 2016), Laiklik ve Kemalizm tartışmasına katkı(5 Şubat 2017) ve Atay'ın tanıklığıyla İzmir felaketi(11 Eylül 2017) başlıklı yazılarımda ve en son olarak da Atılım teorisyeninin İttihatçılık ve Kemalizm Aşkı(28-30 Kasım 2017) başlıklı yazılarımda ele aldım. Dahası, Kasım 2016'da yayımlanan Osmanlı ve Türkiye Tarihine Bakışlar başlıklı kitabımın bazı bölümlerinde, ama özellikle de bu kitabın Mustafa Kemal, anti-emperyalizm ve ulusal kurtuluş' savaşı başlıklı VII. bölümünde bu konuyu daha da geniş bir biçimde işledim. Dolayısıyla, E. Ahmet dostumun bu konuda sunduğu verilerin ve gündeme getirdiği savların yanıtları çoktandır verilmiş bulunuyor. Bir kez daha özetleyeyim: Türkulusal kurtuluşsavaşının esas içeriği, çöken ve yüzyıllar boyunca başka halkları boyunduruk altında tutan Osmanlı-Türk egemen sınıflarının ana gövdesinin, yani İttihat ve Terakki kökenli kadroların, eşrafın ve toprak ağalarının, 1914-22 yıllarında sürülen ve kıyılan Anadolu Hristiyanlarının kalıntılarının, kovuldukları ülkelerine ve topraklarına geri dönmelerinin önlenmesi ve onların zorla el konan maddi zenginliklerinin geri verilmemesi/ muhafaza edilmesi kavgasıdır. Dahası bu dönem, Pontus Rumlarına ve Ermenistan'a karşı yürütülen saldırılarda yüzbinlerce yeni kurbanın can vermesine tanık olmuştur. Evet, MillMücadele diye de anılan bu kavganın ikincil ve çok daha zayıf olan bir anti-emperyalist yanı da var. Bu kavgaya cılız bir anti-emperyalist içerik kazandıran, onun Grek işgaline karşı yürütülen haklı direniş ve emperyalist saldırının odağında bulunan Sovyet Rusya ile işbirliği ve dayanışmadır.

Şimdi gelelim E. Ahmet, D. Gök ve başkalarının, bazı devrimci önderlerin ve Komintern'in açıklamalarına göndermede bulunmak suretiyle kendi tezlerini haklı gösterme çabasına

Her şeyden önce şunu söyleyeyim: E. Ahmet, D. Gök gibi arkadaşların kendi görüşlerini, devrimci önderlerin açıklamalarına dayanarak haklı gösterme, bu

açıklamalarla yetinme ve bu döneme ilişkin bilimsel çalışmaları, benim ya da başka bir dizi yazarın sunduğu verileri ve kanıtları görmezden gelme tutumları, ciddi bir metod hatasına ve dogmatizme işaret ediyor. Yani onlar görüşlerini Türkulusal kurtuluşsavaşına ilişkin somut ve gerçek veriler ve özellikle de bu konuda yapılan çalışmaların sonuçları üzerinden formüle etmiyorlar. Ahmet ve Gok konuyu, -bir kısmı bu adı tam olarak hak etmeyen- devrimci otoritelerin söylediklerine dayanarak tartışma kolaycılığını seçiyorlar. Bu yaklaşım, en azından objektif olarak bu konunun ya da başka konuların özgür ve rahat bir biçimde tartışılmasının önünü tıkama çabası anlamına geliyor. Herhlde günümüzün Marksistleri bu konuda ya da başka konularda, en öndegelenleri de içinde olmak kaydıyla bu devrimci önderlerden yer yer farklı düşünme hakkına sahip olmalıdırlar. Tabiasla birilerinin yaptığı gibi bu hakkı kötüye kullanmamak ve onu kullanırken devrimci sorumluluk ve tutarlılık ilkelerine titizlikle uymak ve kendi görüş ve eleştirilerini bilimsel temellere oturtmak kaydıyla.

İbrahim Okçuoğlu da Ahmet ve Gok'la aynı metodu kullanıyor ve daha da ileri giderek beni, komünist otoritelerin söylediklerine ters düşme korkuluğuyla tehdit ediyor. O, 14 Aralık 2017 tarih ve Tarihsel Materyalist Yöntem Aydınlatır, Hatıratlar ve Söylentiler Çarpıtır başlıklı yazısında şöyle diyor: Peki, siz Altınoğlu bu konuda beni eleştireceğinize ve Türk ulusal kurtuluş savaşını göklere çıkaran', sosyal-şoven' Okçuoğlu diyeceğinize, Türk ulusal kurtuluş savaşını göklere çıkaran' Bolşevikleri, başta da Lenin ve Stalin'i, III. Enternasyonal'i eleştirsense onların yaptıkları değerlendirmeler sosyal-şoven' değerlendirmeler diyebiliyor musunuz? Bu savaşın Türkler'in Ermeniler'e ve Rumlar'a karşı mücadelesi olduğunu Bolşevikler, başta da Lenin ve Stalin, III. Enternasyonal görememişlerdir diyebiliyor musunuz?

Her şeyden önce şunu belirteyim: Lenin ve Stalin gibi önderler hiçbir zaman, yanılmaz olmadıklarını ileri sürmediler.Örneğin Lenin, 13 Kasım 1922'de Komintern'in Dördüncü Kongresi'ne sunduğu raporunda şöyle diyordu: Çok büyük sayıda saçma işler yaptığımıza ve gelecekte de yapacağımıza kuşku yok. Hiç kimse bunu benden daha iyi değerlendirebilecek ya da görebilecek durumda değildir.(10)

Tartıştığımız konuda Lenin ve Stalin de içinde olmak üzere, çeşitli devrimci lider ve kurumlerden farklı düşünme, onlarla aynı görüşleri paylaşmama hakkını savunuyorum. Lenin ve Stalin'in öğrencilerine düşen onların söylediklerini tartışılmaz kesinlikte saptamalar,deta Allah kelmı gibi algılamamak, -varsa eğer- onların hata ve eksikliklerini göstermek ve bu hata ve eksikliklerini somut ve tarihsel gerekçelerini ve maddi kaynaklarını ortaya

koymaya çalışmaktır.

Birincisi, onların izinden giden bizler, tartışmakta olduğumuz bu konuda, bu önderlerin ve Komintern'in o dönemde erişme olanağına sahip olduğundan çok daha geniş bir bilgi ve araştırma stoğuna sahibiz ve ülkemizin ve bölgemizin tarihini onlardan daha iyi biliyoruz.

İkincisi, Komintern'de çoğunluğu oluşturan komünist partileri ve gruplarının, Doğu, yani Avrupa ve Kuzey Amerika dışındaki geniş jeografi ve buralarda yaşayan toplumlar, onların tarihleri ve güncel durumları hakkındaki bilgisi çok sınırlıydı. Bilimsel sosyalizmin kurucusu olan Marks ile Engels hemen hemen tüm dikkatlerini teorinin oluşturulmasına, Avrupa işçi hareketini etkileyen sağ vesolsapmaları etkisiz kılmaya ve Avrupa'daki devrimci işçi partilerinin gelişimine yoğunlaştırmak zorunda kalmışlardı. İşçi hareketinin genişlemesine büyümesine önemli katkı yapan ve daha sonraları oportünizmde ve sosyal-şovenizmde konaklayacak olan İkinci Enternasyonal ise bu konuda kayıtsız bir tutum takınmıştı. Üçüncü Enternasyonal (Komintern), Temmuz 1920'de toplanan İkinci Kongresi'nde bu önemli konuya el atmaya başlayacak ve bu alanda önemli bir mesafe de kat edecekti. Ancak olan çalışmalarının odağında ise Avrupa başta olmak üzere ileri kapitalist ülkelerin işçi hareketleri bulunmaya devam edecekti.

Üçüncüsü, Lenin ve Stalin çok zor koşullar altında yapılan devrimin kazanımlarını korumakla ve özellikle genç Sovyet iktidarını gene çok güç koşullarda yaşatmakla yükümlüydüler. Bu güçlüklerin ve taktiksel zorunlulukların onları, Sovyet devletini ve Komintern'i devrimci pragmatizme ve dolayısıyla bazı hatalı saptamalar yapmaya sürüklemesi anlaşılabilir. Dördüncüsü, bu dönemde, çeşitli hatalı saptamalar yapılmasında Rusya Komünist Partisi (Bolşevik), Komintern gibi kurumların yönetim kademelerinde Trotski, Zinovyev, Buharin, Radek, Kamenev gibi figürlerin bulunmasının da belli bir rolü olmuştur. Diğer şeylerin yanı sıra, böylesi tutarsız ve zaman içinde Marksizme ihanet edecek olan bu kişilerin önemli görevlerde bulunmaları da Partinin ve Sovyet devletinin tutarlı bir komünist çizgi izlemesini zorlaştırıyordu. Lenin'in proletaryanın iktidarı döneminin Sovyet devlet aygıtı için şu söyledikleri bir yere kadar venumutatis mutandis Parti ve Komintern için de geçerliydi:

Talihsizliğimiz bizim, eski devlet aygıtını devir almış olmamızda yatıyor. Çoğu kez bu devlet aygıtı bizim aleyhimizde çalışıyor. 1917'de iktidara gelmemizden sonra bu aygıtın bizi sabote etmesi durumuyla karşı karşıya kaldık. Bu bizi çok korkuttu ve devlet memurlarına lütfen geri gelin' diye yalvardık. Hepsisi geri döndüler, ama bu bizim için bir talihsizlik oldu. Şimdi elimizde çok büyük

sayıda devlet görevlisi var, ama onları gerçekten denetleyebilecek yeterince eğitilmiş güçlerimiz yok. Aslında, deyim yerindeyse tepede, devlet iktidarını elimizde tuttuğumuz yerde aygıt iyi kötü çalışıyor fakat aşağıda, bu devlet görevlilerinin bulunduğu yerde onlar, sık sık bizim önlemlerimizi etkisizleştirecek biçimde çalışıyorlar Ne var ki aşağıda bize Çarlıktan ve burjuva toplumundan gelen ve bazan bilinçli ve bazan bilincişiz bir biçimde bizim aleyhimizde çalışan yüzbinlerce eski görevli var. (11)

Ancak bu hafifletici gerekçeler, yapılan hataları hata olmaktan çıkarmadığı gibi bizim, kim olursa olsun bu hataları yapanları Marksist-Leninist bakış açısıyla eleştirme hak ve görevimizi ortadan kaldırmaz ve kaldıramaz.

Yinelemek gerekirse, özellikle 1914-22 yıllarında, hattdaha sonraki yıllarda Anadolu'da yaşanmış olanları 2000'li yıllarda ele alan bizler, Lenin, Stalin ve Bolşevikler'den çok daha avantajlı konumdayız. Böyle bir konumdayız çünkü bu dönemi değerlendirmek için erişebileceğimiz bilgi stoğu çok daha büyük. Dahası, canlı olarak yaşadıkları çetin kavga ortamı ve bir ateş çemberiyle kuşatılmış olan genç Sovyet iktidarını korumak ve yaşatmak için hızla yapmak zorunda kaldıkları manevralar ve atmak zorunda kaldıkları taktiksel adımlar Bolşevikler'in hatalı analiz ve saptamalar yapmaları olasılığını arttırıyordu. Böylesi bir basınç altında olmayan bizler ise yaklaşık 100 yıl önce yaşananları daha objektif ve daha serinkanlı bir biçimde değerlendirme olanağı ve lüksüne sahibiz. Aynı husus tersine, Okcuoğlu gibiler için de geçerlidir yukarda da gösterdiğim gibi bu hataları 1910'lu yıllarda işlemekle 2010'lu yıllarda işlemek hiç de aynı şey değildir.

Bu bağlamda öncelikle Lenin ve Stalin'in yaptılarında 1914-22 yılları arasında Anadolu'nun Hristiyan halklarının topraklarından sürülmesi ve büyük ölçüde yok edilmesiyle sonuçlanan kıyım ve jenositlerden söz etmedikleri olgusunun altını çizmeliyiz. Her iki ustanın da, özellikle 1905 Rusya devrimini izleyen yıllarda Balkanlar, Türkiye, Kafkasya gibi yerlerdeki siyasal gelişmeleri izlediklerini, bu bağlamda Rusya'nın buyakın çevrede izlediği yayılmacı dış politikayı sergilediklerini ve bubölgedeki gelişmelere ilişkin yazılarının olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla onların, dönemin ve Çarlık Rusyası'nın ilgi alanına giren bu bölgenin en önemli birkaç olayından biri olan Hristiyan kıyım ve jenositlerine değinmelerini beklemek gerekirdi. Stalin'in 3 Aralık 1917 tarihli ve yeterli sayılamayacak kısa açıklaması, herhlde bunun ender örneklerinden biri olmalı. Stalin bu açıklamada şöyle demişti:

Türk Ermenistan'ı denen yer, herhlde Rusya'nın savaş hukukuna göre' işgal ettiği tek ülkedir. O cennet köşesi' ki, Batı'nın şiddetli diplomatik ihtiraslarına ve Doğu'nun kanlı yönetim egzersizlerine uzun yıllar konu olmuştur (ve hl

olmaktadır.) Bir yanda Ermeni pogromları ve katliamları, diğeryanda yeni bir katliama kılıf olarak tüm ÷lkelerin diplomatlarının ikiy÷zlü ricaları', fakat sonuç: baştan sona kana bulanmış, aldatılmış ve köleleştirilmiş bir Ermenistan uygar' güçlerin diplomasi sanatı'nın bu alışılmış' resimlerini kim bilmez?

Halk Komiserleri Konseyi, Türk Ermenistanı'nın kendi kaderini özgürce tayini üzerine özel bir kararname çıkarmayı kararlaştırdı. Bu özellikle şimdi, Alman ve Türk iktidar sahiplerinin, emperyalist karakterlerine uygun olarak, işgal edilmiş bölgeleri zorla egemenlikleri altında tutma isteklerini gizlemedikleri bir anda zorunludur. (12)

Türk Ermenistanı'nda yaşanan ve pogrom ve katliam düzeyini de aşan kıyımların Osmanlı-Türk gericiliğinin ve onu destekleyen Alman emperyalizminin işi olduğunu net bir biçimde belirtmeyen Stalin'in, bu trajik olayların sorumluluğunu, deta Almanya ile diğeryemperyalistler arasında paylaştıran açıklamasının yetersiz olduğu ortada. Bu konuda egemen olan görmeme/ görmezden gelme tutumu, böyle bir trajedinin yaşanmadığı anlamına gelmiyor elbet. Bunun konumuz açısından taşıdığı büyük, hattbelirleyici önem şu: Kemalist hareketi ve 1919-22 dönemini, 1914'den itibaren yaşanan Hristiyan halklarının sürgünü/ kıyımı ile Türkulusal kurtuluşsavaşı arasındaki kopmaz bağı görmeden, görmezden/ gelerek ya da en iyi olasılıkla küçümsemek suretiyle yapılacak bir değerlendirme girişimi daha baştan sakat olacaktır.

Tam da bu noktadaMillMücadelenin şu orijinalitesine işaret etmek gerekiyor: Feodal-emperyalist bir devlet olan Osmanlı İmparatorluğu yüzyıllar boyunca, pek çok etnik-dinsel topluluğu boyunduruk altında tutan emperyal zihniyetli bir Saray ile Türk-Müslümanbürokrasi tarafından yönetilegelmişti. Giderek zayıflayan bu devlet 19. yüzyılın başlarından itibaren çeşitli ulusal toplulukların -Rusya'nın ve Avrupa devletlerinin şu ya da bu ölçüde destekledikleri- özerklik ve bağımsızlık hareketlerine karşı sonuç itibariyle başarısız bir direniş sergilemişti. Osmanlı devletinin egemen, yaniTürk-Müslümanetnik-dinsel tabanına dayanan Türkulusal kurtuluşsavaşı ise, Asya, Afrika ve Latin Amerika'da Britanya, Fransa, Hollanda, İspanya gibi sömürgeci ya da emperyalist devletlere karşı verilen ulusal kurtuluş savaşlarından farklıydı. Bu devletlere karşı yürüt÷len özerklik ve bağımsızlık savaşimleri, Britanya, Fransa, Hollanda, İspanya gibi güçlere ve onların yerli uşak ve uzantılarına karşı verilmişti. Onlardan farklı olan Türkulusal kurtuluşsavaşı ise,işte bu Türk-Müslümanegemen sınıfın ve bürokrasinin bir bölümü tarafındanveesas olarakOsmanlı devletinin Rum ve Ermeni uyruklarına karşı

yürütülmüştü. Bu bakımdan Kemalistler'in Mill Mücadelesinin mill ticaret burjuvazisinin Antant emperyalistlerine karşı direnişisi olarak gören bir anlayış, gerçek durumu tam olarak yansıtmaktan uzak kalacaktır. Bu dönemin belirleyici siyasal öznesi olan İttihat ve Terakki kliğinin bu uğursuz eylemini, onun mirasını devralan Kemalistlerin bu uğursuz eylemin sonuç ve kazanımlarını muhafaza etme çabalarını ve esas olarak emperyalistlere değil, Türkiye'nin Müslüman-olmayan burjuvazisine ve halklarına karşı yapılan Mill Mücadelenin bu orijinalitesini hesaba katmadan yapılacak bir dönem analizi ne doğru olabilir, ne de bilimsel.

1-8 Eylül 1920 tarihlerinde Bakda toplanan Birinci Doğu Halkları Kongresi'ni hazırlayan ve başında Komintern Yürütme Kurulu Başkanı Zinovyev ile aynı organın sekreteri olan Radek'in bulunduğu kurulun yaptığı çağrıda ise bu konuda daha da ileri gidiliyordu. Bu Kongrenin hazırlık çalışmaları sırasında, yani 3 Temmuz 1920'de Pravdada yayımlanan İran, Ermenistan ve Türkiye'nin Boyunduruk Altındaki Halk Kitlelerine! başlıklı çağrıda Kürtlerin Ermenileri kıyımlara uğrattığı belirtiliyor ama bu kıyımları Osmanlı devletinin tezgahladığı belirtilmiyordu. Dahası, başında Enver, Talt ve Cemal'in bulunduğu Osmanlı-Türk devletinin Ermeni jenosidine ilişkin sorumluluğundan tek sözcükle bile söz edilmiyordu. Yaşananları Türk ve Ermeni halkları arasındaki mücadele biçiminde niteleyen Zinovyev ile Radek'in bu çağrısında şöyle deniyordu:

Ermenistan'ın köylü ve işçileri! Yıllardır, Kürtlerin Ermenileri uğrattığı kıyımlardan söz eden, sizi Sultan'a karşı savaşmaya çağıran ve bu mücadelenizden kendileri için yeni krlar çıkaran yabancı kapitalistlere kurban edildiniz. Savaş sırasında size bağımsızlık vaad etmekle kalmadılar, öğretmenlerinizi, papazlarınızı, tüccarlarınızı Türk köylülerine ait toprakları almaya kışkırttılar onların amacı, kendilerine çıkar sağlayabilmek için Türk ve Ermeni halkları arasındaki mücadelenin sürüp gitmesidir. Bu dalaşmalar devam ettiği sürece, yabancı kapitalistler Türkiye'yi Ermeni ayaklanmasıyla, Ermenistan'ı da Kürt kıyımlarıyla korkutarak kendilerine tatlı krlar toplayacaklar. (13) Bu pasajda dikkati çeken bir başka önemli nokta da şu: Çağrı, Ermeni öğretmenleri, papazları ve tüccarlarının Ermeni köylü ve işçilerini Türk köylülerine ait toprakları almaya kışkırttıklarını ileri sürmektedir. Ermeni burjuvazisinin saflarında Türkiye'ye ait topraklara göz koyan ve Antant (= İtilaf) emperyalistlerine bel bağlayan parti ve kişiler vardı elbet ancak Türk gericilerinin 1915-16 jenosidi döneminde ve onu izleyen yıllarda kıyıma uğrayan ve sürgüne gönderilen çok sayıda Ermeni'nin, toprakları da içinde olmak üzere çok büyük miktarlara varan maddi

zenginliklerine el koymuş olduğunu, dahası bu tarihten sadece bir ay kadar önce Ermenistan'a saldırarak yeni bir kıyım yaptığını ağzına almayan Zinovyev ile Radek'in böyle konuşmaları akıl alır ve kabul edilebilir bir şey değildi ve olamazdı da.

Bu tutarsız figürleri bir yana koyup bir kez daha Lenin ile Stalin'e dönecek olursak, onların analizlerinde, Hristiyan halklarının sürgünü ve kıyımına yer vermemiş olmalarının çok ciddi bir eksiklik olduğunu söylemek zorundayız. Evet, Çarlık Rusyası'nın ve Batı Avrupa'nın emperyalist devletlerinin Osmanlı İmparatorluğu'nu siyasal ve mali boyunduruk altına sokmalarını ve yayılmacı emellerine bağlı olarak onu parçalama ve paylaşma plan ve girişimlerini haklı olarak sergileyen Bolşevikler bu konuda sessiz kalmışlardır. Türkiye sahnesinde olup bitenleri izlediklerini bildiğimiz Lenin ile Stalin'in uzun bir süreyi kapsayan Osmanlı-Türk vahşetinden haberdar olmadıkları söylenemez. Uzun süre Kafkasya'da siyasal çalışma yürütmüş ve ulusal sorun üzerine kafa patlatmış olan Stalin için bu hiç söylenemez. Kuşkusuz Bolşevikler, 1915-16 jenosidinin ardından çok sayıda Türkiye Ermenisi'nin Rusya Ermenistanı'na kaçtığını biliyorlardı. Dahası onlar İttihat ve Terakki çetesinin Birinci Dünya Savaşı'nın son aylarında Ermeni jenosidini Rusya Ermenistanı'na da taşımaya çalıştığından da haberdardılar. Diğer cephelerde yenilmelerine rağmen İttihatçılar 1918 baharında Rusya'da devrimin patlak vermesi ve Kafkas Rus ordusunun çöküşünden yararlanarak Rusya Ermenistanı'na karşı yeni bir saldırıya girişmiş ve Enver Paşa'nın amcası Korgeneral Halil Kut'un komuta ettiği Şark Ordular Grubuna bağlı birlikler eliyle Ermenistan'da, yaklaşık 300,000 insanın yaşamına mal olan bir mini jenosit gerçekleştirmişlerdi. Az önce de belirttiğim gibi -aynı çizgiyi izleyen- Kemalistler ise, 10 Ağustos 1920'de Sevr Antlaşması'nın imzalanmasından sonra Ermenistan'a saldıracaklardı. Ancak bu saldırı bir süre sonra Kızıl Ordu'nun Ermenistan'a girmesi ve bu ülkeyi Sovyetleştirmesi ile durdurulacaktı. Sovyet Ermenistanı Halk Komiserleri Konseyi Başkanı Alexander Miassnigian, Haziran 1921'de Sovyet Dışişleri Bakanı Çiçerin'e gönderdiği telgrafta Türk ordusunun bu saldırısında toplam 60,000 Ermeni'nin öldürüldüğünü belirtecekti. Öte yandan Kemalist Türkiye ile Sovyet Rusya arasında 1920'den itibaren başlatılan diplomatik ilişkiler ve 1921'den itibaren Sovyet diplomatlarının, diğer elçilik görevlilerinin, askeri ataşelerinin Türkiye'de bulunması nedeniyle Bolşevikler, 1919-22 döneminin ve daha sonrasının Türkiye'si'ni yakından gözlemleme ve dolayısıyla Kemalist hareketin niteliği ve hedefleri konusunda doğrudan ve taze bilgi edinme olanağına da sahipti. O hâlde burada bir bilmeme değil, siyasal tercihlerden ve taktiksel hesaplardan kaynaklanan bir görmezden

gelme olgusunun söz konusu olduğunu söyleyebiliriz.

Ama Bolşevikler'in kusurları bundan ibaret değil. Onlar, sadece Hristiyan halklarının sürgünü/ kıyımının değil, Osmanlı devletinin Almanya'nın kuyruğuna takılıp Birinci Dünya Savaşı'na girmesinin ve bu savaşta 800,000 dolayında Osmanlı askerinin ölümünün birinci derecede sorumlusu olan Enver Paşa ile de flört etmişlerdi. Bilindiği gibi Türkiye'nin 1914-18 savaşında yenilmesinin ardından Talt ile Enver Almanya'ya kaçmış ve burada yarı-legal bir konumda yaşayan bu iki savaş suçlusu Ağustos 1919'da, cezaevinde tutulmakta olan Karl Radek'le görüşmüşlerdi. (Aralık 1918'de Almanya'ya yasadışı yollardan girmiş olan Radek, Almanya Komünist Partisi'nin oluşumu çalışmalarına ve Rosa Luxemburg ile Karl Liebknecht'in öldürülmeleriyle sonuçlanan Ocak 1919 Spartakist ayaklanmasına katılmış, 12 Şubat 1919'da tutuklanarak cezaevine konmuştu.) Radek daha sonra November(=Kasım) adı altında yayınlanan anılarında şöyle diyecekti:

Eğer gerçekten Antant'a karşı bir savaşım vermek istiyorlarsa Sovyet Rusya'nın yeni ve büyümekte olan bir dünya gücü olduğunu hesaba katmaları gerektiğini Alman militaristlerine ilk açıklayan, bozgunun ardından Sovyet Rusya üzerinden yasadışı yollardan Almanya'ya kaçmış olan Enver'di. (14) Radek anılarında, Talt Paşa'nın kendisine, Müslüman Doğu'nun kölelikten kurtuluşunun ancak halk yığınlarının desteği ve Sovyet Rusya'yla bağlaşma sayesinde olanaklı olabileceğini yeniden ve yeniden söylediğini de belirtecekti. Aslında bu dönemde, 28 Haziran 1919'da imzalanan Versailles Anlaşması'yla Britanya ile Fransa'nın kendisine çok ağır koşullar dayatmış olduğu Almanya ile Türk gericiliği ve Sovyet Rusya arasında bir yakınlaşma başlayacak ve Antant emperyalistlerine karşı bir yazgı ve iş birliği havası oluşacaktı. Büyük Ekim Devrimi'nin, bir çaresizlik hissi altında ezilen Alman egemen çevreleri üzerinde önemli bir etki yaptığını belirten E. H. Carr, Almanya'nın içinde bulunduğu durumdan ancak bir devrimle kurtulabileceğine inanan Alman gericilerinin ruh hlini şöyle anlatıyordu:

Alman Samsonu, yenilgi ve aşağılanma anında tapınağın sütunlarını yıkmak ve Filistinliler'i zaferlerinden etmek için, Bolşevizmin karanlık güçlerini yardımına çağıracaktı. Fakat bu vizyonun, Rusya devriminin amaçlarıyla çatışması ille de gerekmeyen olumlu yanları da vardı. Darbe, Batı'ya ve liberal demokrasiye karşı yöneltilecekti bu darbe otoriter olacaktı, ama kent proletaryasının yeni gücünü de tanıyacaktı ve onun amacı, Alman ulusal asker gücünün canlandırılması olacaktı. Böylece milliyetçi Almanya ile Bolşevik Rusya arasında bu ikisinin, Batı devletlerine ideolojik antipatilerinin ve onlarla olan çıkar çatışmalarının belirlediği bir bağlaşma kurulabilirdi. (15)

Bu dönemde Antant emperyalistleriyle onların karşıtları arasında bir kamplaşma oluştuğuna dikkat çeken Lenin ise benzer bir saptama yapıyor ve şunları söylüyordu:

Bugün siyasette temel öge, savaşta kazananlar arasında bulunma talihine erememiş ülkelere karşı emperyalistlerin başvurduğu şiddettir.

Emperyalizmin bu dünya siyaseti, ezilen bütün halklar arasında daha yakın ilişkilere, ittifaka ve dostluğa yol açmaktadır.(16)

Radek bu iki İttihatçı lideri işte bu koşullarda, görüşmelerde bulunmak ve Antant'a karşı ortak hareket olanaklarını konuşmak üzere Moskova'ya davet etmişti. Enver bir iki başarısız girişimden sonra ancak 16 Ağustos 1920'de Sovyet başkentine ulaşabilecek ve burada gerek bazieski İttihatçı arkadaşları ve Orta Asya'dan gelen temsilcilerle ve gerekse bazı üst düzey Sovyet yöneticileriyle görüşmeler yapacaktı. O, bu görüşmelerin ardından, Eylül 1920'de Bakda toplanan Doğu Halkları Kongresi'ne Libya, Tunus, Cezayir ve Fas temsilcisi olarak katıldı ve burada bir konuşma yaptı. Ancak Enver, Sovyet Rusya'nın kendisiyle değil de -Anadolu'da konumu güçlenen- Mustafa Kemal'le işbirliği yapma kararı almasının ardından Bolşevikler'den uzaklaştı.

Aslında onun esas hedefi başından beri, Sovyet Rusya'nın desteğiyle Anadolu'daki ulusal kurtuluşhareketinin başına geçmek ve/ ya da gene onların desteğiyle Panturanist hayallerini yaşama geçirmek ve Orta Asya'da bir Müslüman-Türk imparatorluğu kurmaktı. Ekim1921'de Buhara'ya giden, ancak bölgedeki güçlerden ciddi bir destek alamayan Enver'in hayalleri bir süre sonra suya düşecek ve kendisi de4 Ağustos 1922'de Tacikistan'da Kızıl Ordu birliklerine karşı savaşırken yaşamını yitirecekti.

Stalin 18 Mart 1929'da şu doğru saptamayı yapmıştı:

Türk asimilatörler, asimilatörlerin en zalimleri, Balkan uluslarına yüzyıllar boyunca işkence ve eziyet ettiler, ancak yalnızca onları yok etmeyi başaramamakla kalmadılar, bilakis kendileri teslim olmak zorunda kaldılar.

(17) Ancak bunu söyleyen Stalin'in ve Bolşevikler'in 1920-21'de flört ettikleri İttihat ve Terakki liderlerinin aynı vahşeti, daha da büyük ölçekte Anadolu'nun Hristiyan halklarına karşı gerçekleştirdiklerini ve bunu yaparken zorla assimilasyonun da ötesine geçerek bu halkları toplu bir kıyıma tbi tuttuklarını hiç olmazsa söylem düzeyinde ve altını çizerek belirtmeleri gerekirdi.

Yanlış anlaşılmasın: İlkokul devrimciliği düzeyini aşmış olan bir Marksist, özellikle de devlet iktidarını ele geçirmiş olan işçi sınıfının, kaçınılmaz olarak devrik egemen sınıfın temsilcilerinin ve uluslararası burjuvazinin yoğun saldırısına hedef olacağını bilir. Tabio, iktidardaki bu işçi sınıfının, sadece geçici, güvenilmez, tutarsız, yalpalayan güçlerle değil, bazı özel durumlarda

gerici ve karşı-devrimci güçlerle de ateşkesler, uzlaşmalar, saldırmazlık anlaşmaları, taktiksel bağlaşımlar yapmak zorunda kalabileceğini de bilir. Evet, bu işçi sınıfı iktidarı, stratejik hedeflerinden uzaklaşmaması, içinde bulunulan taktiksel evredeki baş düşmanı zayıflatmaya hizmet etmesi ve kendi bağımsızlığına gölge düşürmemesi koşuluyla bu tür anlaşmaları yapabilir. Ben Sovyet Rusya'nın 16 Mart 1921'de Britanya ile imzaladığı Ticaret Anlaşması'nın bir maddesinde, dünya halklarının BAŞ DÜŞMANI konumunda olan bu devlete karşı askeri, diplomatik veya herhangi bir eylem veya propaganda yapmama sözünü vermesini ve böylelikle kendi devrimci ve anti-emperyalist propaganda, örgütlenme ve eylem yapma özgürlüğünün kısıtlanmasını kabul etmesini bile bir yere kadar anlayabiliyorum. (Bir yere kadar diyorum çünkü burada Sovyet Rusya, RKP (B) ve Komintern Britanya emperyalizmine karşı propaganda yapma haklarını da yadsımış oluyorlar.) Bu madde aynen şöyleydi:

Her iki taraf, karşı tarafa karşı düşmanca hareket veya girişimlerden ve kendi sınırları dışında, sırasıyla Britanya İmparatorluğunun ya da Rus Sovyet Cumhuriyeti'nin kurumlarına karşı, doğrudan veya dolaylı resmi propaganda yapmaktan kaçınır ve özellikle Rus Sovyet Hükümeti, başta Hindistan ve bağımsız Afganistan devleti olmak üzere Asya halklarının hiçbirini askeri, diplomatik veya herhangi bir eylem veya propaganda biçimiyle Britanya çıkarları ya da Britanya İmparatorluğu'na karşı düşmanca eylemlere teşvik etme girişimlerinden kaçınır. Britanya Hükümeti de, Rus Sovyet Hükümeti'ne karşı, eski Rus İmparatorluğu'nu meydana getiren ve bugün bağımsızlığını sağlamış olan ülkeler için benzer ve özel bir yükümlülük üstlenir. (18)

Dolayısıyla ben burada, belli önkoşulların gözetilmesi ve baş düşman konumundaki güce ya da güçlere darbe indirilmesi kaydıyla, Sovyet Rusya'nın Kemalistler'le ve hattıttihat ve Terakki çetesi'nin kalıntılarıyla yer yer ortak davranma girişimlerini ilkesel düzeyde eleştirmiyor ve yanlış bulmuyorum. Peki ben Bolşevikler'in hangi tutumunu eleştiriyorum? Yukarıda da işaret etmiş olduğum gibi onların, Türkulusal kurtuluş savaşının ve ona önderlik eden Kemalistler'in sınıfsal ve siyasal niteliğini yanlış değerlendirmelerini, bu İttihat ve Terakki kalıntısı Osmanlı bürokratlarına olmadık misyonlar biçmelerini ve kendilerinin ortaya koymuş oldukları Marksist ilkesel ve stratejik duruştan ödün vermelerini eleştiriyorum. Bu hatalı yaklaşım, pek çok içtenlikli Türkiyeli devrimcinin Kemalizme ilişkin yanlışlamalarını pekiştirici bir etki yapmakla kalmadı onyıllar boyunca bu devrimcilerin Türkiye ve Kürdistan proletaryası ve halklarının dostlarını ve düşmanlarını ayırd etmelerini, Mustafa Kemal'in kurduğu Cumhuriyetin, CHP'nin ve Türk ordusunun sınıfsal ve siyasal

niteliğini kavramalarını ve Kemalist rejime karşı bir dizi ayaklanma gerçekleştirmiş olan Kürt halkının devrimci potansiyeli görmelerini güçleştirdi ya da yer yer engelledi.

Şimdi bu hatalı ya da en azından abartılı ve fazlasıyla iyimser değerlendirmelerin bazı örneklerine göz atalım.

Stalin 6 Kasım 1920'de şöyle diyordu:

Son olarak, üç yıl önce, ezilen Doğu ülkelerinde devrime karşı bir kayıtsızlıkla karşılaşırken, bugün Doğu galeyana gelmiştir ve Doğu'da Antant'a karşı, emperyalizme karşı yönelmiş bir dizi kurtuluş hareketleri gözlemliyoruz. Kemal'in burjuva-devrimci hükümeti biçiminde bütün diğer sömürge ve yarı-sömürgeleri çevresinde toplayan devrimci bir çekirdek silah elde Antant'a karşı savaşan bir hükümet vardır.

Üç yıl önce Doğu'nun galeyana geleceğini hayal bile edemezken, bugün Doğu'da elimizde yalnızca burjuva-devrimci Türkiye görünümünde bir devrimci çekirdek değil, bilakis ayrıca Doğu'nun sosyalist organı Eylem ve Propaganda Komitesi' de bulunuyor. (19)

Lenin ise 28 Şubat 1921'de, TBMM delegeleri ile Sovyet Rusya delegeleri arasında 26 Şubat 1921'de başlayan ve 16 Mart 1921'de Dostluk ve Kardeşlik Anlaşması'yla sonuçlanacak olan görüşmelerden söz ettikten sonra şunları eklemişti:

Bugün biz dünyanın her yanında popüler bir konu durumundayız ve hatt Türkiye bağlamında kötü niyetli dedikoducular gibi gösteriliyoruz. Tabi bizim bugüne kadar bu alanda herhangi bir başarımız olmadı, fakat Türk işçileri ve köylüleri, çağdaş ulusların yağmaya karşı direnişinin hesaba katılması gerektiğini kanıtlamışlardır.

Türkiye'nin kendisi, emperyalist hükümetlerin yağma girişimlerine öylesine enerjik bir biçimde karşı koydu ki, en güçlü olanları bile ellerini ondan çekmek zorunda kaldılar. Bizim, Türk hükümetiyle hlihazırda yürüttüğümüz görüşmeleri büyük bir başarı saymamızın nedeni budur.(20)

Stalin'e dönelim.0,10 Mart 1921'de şöyle diyecekti:

Ulusal sorunun genişlemesine, kurtuluş hareketinin ilkönce kıvılcımları, daha sonra alevleri ile tüm küreyi saran genel sömürgeler sorununa dönüşmesine yol açan ikinci bir faktör daha vardır. Bu faktör, emperyalist grupların Türkiye'yi parçalama ve onun devlet varlığına son verme girişimiydi.

Müslüman halklar içinde en gelişmiş devlet olan Türkiye böyle bir perspektifi kabul edemezdi, savaş bayrağını açtı ve Doğu'nun halklarını, emperyalizme karşı çevresinde topladı. (21)

Komintern'in Dördüncü Kongresi ise 20 Kasım 1922'de, Kemalistlerin TKP'ne

karşı giriştiği tutuklamaları protesto amacıyla bir bildiri yayınlayacaktı.

Burada şöyle deniyordu:

Türkiyeli yoldaşlar! Sizler, emperyalizmin boyunduruk altına alınmış tüm Doğu'ya ve tüm sömürge ölkelere, devrimci bir bağımsızlık hareketinin canlı örneğini sundunuz.

Fakat son olaylar burjuva-milliyetçi hükümetin, çok büyük özveriler karşılığında elde edilen bu zaferin kazanımlarını gasbetme niyetinde olduğunu gösteriyor

TKP, emekçi yığınların emperyalizme karşı savaşımında burjuva-milliyetçi hükümeti hep desteklemiştir. TKP, ortak düşmana karşı savaşım koşullarında program ve ideallerinden geçici ödünler de vermiştir. (22)

Komintern'in organı Kommunistische International'in 1927'de yayımlanan 38-39. sayısında çıkan Türkiye başlıklı bir yazıda Arnold Toynbee'nin

Türkiye'ye ilişkin analizi eleştirilirken şöyle denecekti:

Türkiye'nin yakın tarihi, Anadolu'nun genç ulusal burjuvazisinin emperyalizme ve feodalizme karşı tam zaferi ile sonuçlanan 1919-1923 ulusal devrimci hareketi de(23)

Bütün bu alıntılarda, Türkulusal kurtuluşsavaşının anti-emperyalist ve devrimci niteliğinin abartıldığını, bu hareketin öyle olmadığı hilde halkçı ve demokratik bir kurtuluş hareketi olarak sunuluyor. Oysa olgular ve veriler

* Kemalist hükümetin,bütün diğer sömürge ve yarı-sömürgeleri çevresinde toplayan devrimci bir çekirdek olmadığını,

* Bu hükümetin silah elde Antant'a karşı savaşmadığını,

* Türkiye'nin emperyalist hükümetlerin yağma girişimlerine enerjik bir biçimde karşı koymadığını,

* Türk ulusal kurtuluş savaşının Türk işçileri ve köylülerinin yağmaya karşı direnişi olarak nitelenemeyeceğini,

* emperyalist grupların Türkiyenin devlet varlığına son verme girişiminin sözkonusu olmadığını,

* Türk ulusal kurtuluş savaşının Doğu'nun halklarını, emperyalizme karşı çevresinde toplamasının sözkonusu olmadığını,

* Türkiye halkının/ halklarının tüm Doğu'ya ve tüm sömürge ölkelere, devrimci bir bağımsızlık hareketinin canlı örneğini sunduğunun vb. söylenemeyeceğini,

* burjuva-milliyetçi hükümetin elde ettiği zafer için, çok büyük

özverileryapıldığı saptamasının doğru olmadığını vb. göstermek için fazlasıyla yeterlidir.AtılımTeorisyeninin İttihatçılık ve Kemalizm Aşkıbaşlık ve 28-30

Kasım 2017 tarihli yazımda vebu yazımın daha önceki bölümlerinde bunu net olarak göstermiş bulunuyorum.

Bolşevikler'in bu tür nitelermeleri, 1919-22 Türkiye'si'nin ve Mill Mücadelenin gerçekliğini yansıtmıyor. Komünistler nasıl anti-emperyalist ve burjuva-demokratik hareketlerin kendilerini komünist olarak gösterme ve bu hareketlerin liderlerinin emekçi yığınları böylelikle aldatma çabalarına karşı durmak zorunda iseler, aynı biçimde gerici ve statükocu hareketlerin kendilerini anti-emperyalist ve burjuva-demokratik hareketler olarak gösterme ve emekçi yığınları aldatma çabalarına da karşı durmak zorundadırlar. Komintern'in İkinci Kongresi, geri ve bağımlı ülkelere ilişkin görevlere değinirken,

geri ülkelerdeki burjuva-demokratik kurtuluş hareketlerine komünist bir görünüş verme çabalarına karşı kararlı bir savaşım gereğinin (24) altını çiziyordu.

Bu uyarının ne denli doğru ve gerekli olduğunu Kemalistler'in sol ve halkçı demagojisine bakarak anlayabiliriz. 1920-21 dönemecinde Sovyet Rusya'nın askeri, siyasal vb. desteğine gereksinim duyan Kemalistler, bir yandan Türkiye'deki devrimci muhalefeti ezerken bir yandan da sahte Türkiye Komünist Partileri kuruyor, Halkçılık Bildirgeleri yayınlıyor, Sovyet halklarının başarılarını övüyor, Bolşevik liderlere yoldaş diye hitap ediyor, gerekirse Bolşevik olmaktan söz ediyor, tepesi kırmızı kalpaklar giyiyorlardı vb. (25)

Bolşevikler'in ve Komintern'in, ulusal ve sömürgesel soruna nasıl yaklaşılması gerektiğini ortaya koyan açıklama ve kararları, esas itibariyle doğrudur. Ancak bu açıklama ve kararlar onların, Türkiye söz konusu olduğunda kendini yer yer ortaya koyan Türk ve İslm yanlısı eğilimleriyle uyuşmamaktadır, hattı bir ölçüde karşıtlık içindedir. Sömürge ve yarı-sömürge halklarının demokratik ve anti-emperyalist savaşımı ve Komintern'in bu savaşımına yaklaşımının nasıl olması gerektiği ilk kez bu örgütün Temmuz 1920'de toplanan İkinci Kongresinde nisbeten kapsamlı bir biçimde ele alınmıştı. Şimdi İkinci Kongrede bu konuda söylenenlere göz atalım:

4. Bu temel öncüllerden çıkan sonuç, Komünist Enternasyonal'in uluslar ve sömürgeler sorununa ilişkin tüm siyasetinin öncelikle, bütün ulusların ve ülkelerin proleterlerinin ve emekçi yığınlarının toprak ağalarını ve burjuvaziyi devirmek için ortak devrimci savaşım vermek amacıyla daha sıkı bir birliğine dayanması gerektiğidir. (26)

Komünist Enternasyonal, sömürge ve geri ülkelerdeki burjuva-demokratik ulusal hareketleri, ancak bütün geri ülkelerde, lafta komünist olmakla kalmayan, geleceğin proletarya partilerinin öğelerinin biraraya getirilebilmesi ve kendi özel görevlerini, yani kendi uluslarının burjuva-demokratik hareketlerine karşı savaşım görevlerini kavrayacak biçimde eğitilebilmesi

koşuluyla desteklemelidir. Komünist Enternasyonal, sömürgelerde ve geri ülkelerde burjuva demokrasisi ile geçici bir bağlaşma kurmalı, fakat onunla kaynaşmamalı, tersine en ilkel biçimde de olsa proletarya hareketinin bağımsızlığını kayıtsız koşulsuz muhafaza etmelidir.(27)

İkinci Kongre, Komintern içindeki bazı görüş ayrılıklarını ortadan kaldırmak için bu konuya ilişkin tartışmalarını sürdürdü. Bu tartışmaların yürütüldüğü komisyonun sunduğu ve Lenin'in imzasını taşıyan raporda şöyle deniyordu: Sömüren ülkelerin burjuvazisiyle, sömürge ülkeler burjuvazisi arasında belli birrapprochementgörölmektedir. Öyle ki, ezilen ülkeler burjuvazisi, sık sık - belki hemen her durumda- bir yandan ulusal hareketi desteklerken, bir yandan da emperyalist burjuvaziyle tam bir uyuşum içindedir, yani bütün devrimci hareketlere ve devrimci sınıflara karşı emperyalist burjuvaziyle güç birliği yapmaktadır. Bu durum, komisyonda reddedilemeyecek biçimde kanıtlandı ve biz, tek doğru davranışın, sözkonusu farklılığı dikkate alarak, hemen her durumda, burjuva-demokratik' terimi yerine ulusal-devrimci' terimini koymak olduğuna karar verdik. Bu değişikliğin önemi şuradadır: Komünistler olarak biz, sömürgelerdeki burjuva-kurtuluş hareketlerini, bu hareketler ancak gerçekten devrimci olduğu ve bizim sömürülen yığınlarla köylüleri devrimci bir ruhla örgütleyip eğitime çalışmalarımızı engellemediği ölçüde desteklemeliyiz ve destekleyeceğiz. (28)

Bu alıntıları dikkatli bir biçimde okuyan herkes şunu rahatlıkla görebilecektir: Kemalist hareket, Lenin'in ve Komintern'in bu alıntılarda açıkça belirtilen ve bir ulusal hareketi desteklemek için gerekli saydıkları özellik ve koşullara sahip olmaktan çok uzaktı. Bu hareket netoprak ağalarını ve burjuvaziyi devirme eğilimindeydi, negerçekten devrimciydi, negeleceğin proletarya partilerinin öğelerinin biraraya getirilmesine izin veriyordu ve ne debizim sömürülen yığınlarla köylüleri devrimci bir ruhla örgütleyip eğitime çalışmalarımıza olanak tanıyordu. Tam tersine, işçilerin, köylülerin ve ezilen ulus ve milliyetlerin demokratik haklarını tanımaya yanaşmayan bu klik komünist hareketi bastırmaya ve kendi denetimi altına almaya çalışıyor, emperyalist burjuvazi ile flört ediyordu. Daha da beteri bu klik, İttihat ve Terakki çetesinin başlattığı Anadolu'nun Hristiyan halklarındanarındırılması sürecini sürdürüyordu. Zaten Stalin, daha sonraki bir tarihte, yani Mayıs ve Ağustos 1927'de yaptığı değerlendirmelerdeKemalist devrime, 1920-21 yıllarındaki tutumuna kıyasla daha mesafeli yaklaşmış ve şöyle demişti:

Kemalist devrim, bir üst tabaka devrimidir yabancı emperyalistlere karşı mücadele süreci içinde varılan ve daha sonraki gelişmesi içinde aslında köylülere ve işçilere karşı, evet bir tarım devrimi imkanlarına karşı yönelen,

millticaret burjuvazisinin devrimidir. (29) Stalin bunun hemen devamında şunu eklemişti:

Orada, Türkiyede emperyalizme karşı mücadele, Kemalistlerin güdük bir anti-emperyalist devrimiyle son bulabilirken (30)

GeneStalin 1 Ağustos 1927'de Çin devriminin gelişmesinin ikinci aşamasına, tarım devrimi aşamasına girdiğini belirttikten sonra şöyle diyordu:

Örneğin Türk devrimi (Kemalistler) için karakteristik olan ise bunun tersine, gelişmesinin ikinci aşamasına, tarım devrimi aşamasına geçmeye teşebbüs dahi etmeksizin ilk adım'da, gelişmesinin birinci aşamasında, burjuva kurtuluş hareketi aşamasında çakılıp kalmış olmasıdır.(31)

Peki,Türkulusal kurtuluşsavaşının ve onun önderliğinin bu özellikleri Sovyet iktidarı ile Kemalist hükümet arasında askeri ve siyasal bir bağlaşma kurulmasına izin vermemeli miydi? Bence böylesi bir bağlaşma, o günün koşullarında olanaklı ve gerekliydi. TabiBolşevikler'in ve Komintern'in Kemalistler hakkında boş hayaller kurulmasına katkı sağlamamaları ve Anadolu'nun Hristiyan halklarının sürgünü ve kıyımının üzerini örtmemeleri ve bu trajik olayları görmezden gelmemeleri gibi çok önemli koşullarla.

Bolşevikler'in, devrimci pragmatizm olarak adlandırabileceğimiz bu tutumunu, özellikle 1918 sonrası dönem bağlamında eleştirmekle birlikte, bir yere kadar anlayışla karşılayabiliriz ve karşılamak zorundayız da. Lenin ve yoldaşları kapitalizmin 1914-18 savaşıyla daha da keskinleşen bunalımının öndegelen kapitalist ülkelerde proleter devrimlerinin patlak vermesine ve 1917 Ekim Devrimi'nin ardından bir dizi Batı Avrupa ülkesinde proletaryanın iktidara geleceğine inanıyorlardı.Lenin 6 Mart 1918'de, Komintern'in kuruluşunu kutlamak için yapılan ve aralarında, Tüm Rusya Merkezi Yürütme Komitesi, Moskova Sovyeti, RKP (B) Moskova Komitesi, Tüm Birlik Sendikalar Merkezi Konseyi, Moskova Sendika ve Fabrika Komiteleri'nin ortak toplantısında yaptığı konuşmada şöyle demişti:

Şimdi artık Sovyet' sözcüğünün herkes tarafından anlaşılır hale gelmiş olması, komünist devrimin zaferinin güvencelendiğini gösteriyor. Bu salonda bulunan yoldaşlar, ilk Sovyet cumhuriyetinin nasıl kurulduğunu gördüler onlar şimdi Üçüncü, Komünist Enternasyonal'in kuruluşunu görüyorlar (alkışlar) ve Dünya Federatif Sovyet Cumhuriyeti'nin nasıl kurulduğunu da görecekler.(32)

Ancak bu beklenti gerçekleşmeyecek.Almanya başta gelmek üzere Batı ve Orta Avrupa'daki işçi sınıflarının Ekim Devrimi'nin ardından yükselen ve yer yer silahlı ayaklanmalara dönüşen, Macaristan'da kısa süreli (Mart-Ağustos 1919) bir Sovyet iktidarıyla taçlanan anti-kapitalist savaşımı 1920-21'den itibaren

alçalmaya yüz tutacaktı. Komintern'in 1928'de yapılan Altıncı Kongresi'nde kabul edilen Programında şöyle deniyordu:

Kapitalizmin had safhadaki bunalımı (1918-1921) içinde yeşeren ilk devrimi yıkma girişimleri, Sovyetler Birliği'nde proletaryanın zaferi ve diktatörlüğünün sağlamlaştırılması ile, başka bir dizi ülkede ise proletaryanın yenilgileriyle sonuçlandı. Bu yenilgiler burjuvaziye, proleter yığınları ve sömürge halkları daha fazla sömürerek ve onların hayat düzeylerini hızla daha da düşürerek kapitalizmi kısmen istikrara kavuşturma imkanını verdi. (33)

Bu koşullarda, kapitalizmin genel bunalımının, özellikle Asya'nın sömürge ve yarı-sömürge ülkelerinin halkları arasında zaten bir süredir mayalanmakta olan öfke ve hoşnutsuzluğun daha da artmasına yol açması Bolşevikler için bir umut ışığı oldu. Kapitalizmin kısmen de olsa istikrara kavuştuğu ve patlak vermesi beklenen proleter devrimlerinin gerçekleşmediği koşullarda, Doğu'nun sömürge halklarının anti-emperyalist kavgasının gelişmesi, dünya devriminin zaferi için mutlaka elde tutulması gereken kalenin, yani Sovyet iktidarının savunulması için yeni olanaklar yaratıyordu. Kuşkusuz bu halkların öfke ve hoşnutsuzluğunun yükselişinde Ekim Devrimi'nin ve onun ardından Çarlık Rusyası'nın ezdiği ve köleleştirdiği Kafkasya ve Orta Asya halklarının uyanışı ve ayağa kalkışının da çok önemli bir etkisi olmuştur.

Gerek Sovyet Kafkasyası ve Orta Asyası ve gerekse sömürge ve yarı-sömürge konumundaki diğer Asya ve Kuzey Afrika halklarının önemli bir bölümü, yani Fas, Tunus, Cezayir, Mısır, Türkiye, İran, Suriye, Filistin, Arabistan, Afganistan, Endonezya halklarının büyük çoğunluğu ile -bugünkü Pakistan, Srilanka ve Bengladeş'i de kapsayan- Hindistan'ın önemli bir azınlığı Müslümandı. Bu faktörün, Bolşevikler'i İslm halklarının devrimci potansiyelini harekete geçirmeye, onların İslm duyarlılıklarını hesaba katmaya ve onlarla ortak bir dil bulmaya özendirdiğini ve hatt bunları yaparken yer yer ölçüyü kaçırmaya zorladığını tahmin etmek zor değil. Örneğin, Bakda toplanan Doğu Halkları Kongresi'nin Bildirisi'nde halklara, cihat (ya da gaza/ kutsal savaş) çağırısı yapılıyor ve şöyle deniyordu:

Doğu halkları! Birçok kereler hükümetlerinizin sizi kutsal savaşa çağırdığını işittiniz. Peygamber'in yeşil bayrağı altında yürüdünüz fakat bütün o kutsal savaşlar aldatmacalar ve yalanlardı, çünkü yalnızca açgözlü yöneticilerinizin çıkarlarına hizmet ediyorlardı. O kutsal savaşlardan sonra, siz köylüler ve işçiler yine kölelik, yine yoksulluk içinde kalıyordunuz

Şimdi biz sizi ilk kez gerçekten kutsal bir savaşta, Komünist Enternasyonal'in kırmızı bayrağı altında döğüşmeye çağırıyoruz.

Sizi kendi iyiliğiniz, kendi özgürlük ve yaşamınız için bir kutsal savaşa

çağırıyoruz. (34)

Bolşevikler'in Türk ve İslm yanlısı bir eğilim sergilemelerinin ikinci nedenidaha olmalı. O da 19. yüzyıl sonunun ve 20. yüzyıl başının Osmanlı İmparatorluğu'nun Britanya, Fransa, Çarlık Rusyası gibi ülkelerin sömürge boyunduruğu altında yaşayan İslm halkları üzerinde belli bir manevi etkiye sahip olmasıdır. Aynı zamanda Halife sıfatını taşıyan Padişah'ın Birinci Dünya Savaşı sırasında Müslümanlar'ı bu ülkelere karşıkutsal savaşa çağırması ciddi bir sonuç vermemişti. Ancak tüm dünyayı sarsan Ekim Devrimi'nin yankılarının sömürge boyunduruğu altında yaşamakta olan Müslüman halklar arasında duyulmaya ve yayılmaya başladığı bir ortamda Kemalistler'in Britanya ve Fransa gibi dönemin en güçlü emperyalist devletlerine karşı koyduğu izlenimi ve yolundaki haberler İslm dünyasında önemli bir yankı yaratmıştı. Direnişlerinin amacının kutsal Saltanatı ve Hilafeti savunmak olduğunu söyleyen Kemalistler'in propagandasının, özellikle Hindistan başta gelmek üzere Müslümanlar'ın yaşadığı bir dizi ülkede, sömürge yönetimlerinin ciddiye aldığı tepkilere yol açtığı biliniyor.

Antant emperyalistlerinin liderlerini kaygılandırmaya başlayan bu çalkantılı ortamda Bolşevikler'in, önünde sonunda bir avuç Ermeni'yi, Rum'u vb. ilgilendirir gözüken Hristiyan kıyımları üzerinde durarak büyük bir potansiyel yedek gücü küstürmemeyi ve Türk-İslm dünyasının lideri olarak algılanan Türkiye'yi Antant'a ve Grek işgalcilerine karşı savunmak suretiyle kendi yedek güçlerini çoğaltmayı tercih ettiklerini söyleyebiliriz. (35) Bütün bu faktörler bir arada Bolşevikler'in, yukarda da belirtmiş olduğum hatalı analizler yapmalarında belirleyici değilse de çok önemli bir rol oynayacak, yani Mill Mücadelenin içeriğinin doğru ve bilimsel bir temelde kavranışını zorlaştıracak ve Türkulusal kurtuluş savaşına ve Kemalist Türkiye'ye fazlasıyla olumlu bir rol biçmenin maddi zeminini oluşturacaktı.

(1) Aralov, Türkiye'ye gitmesinden önce Lenin'le yaptığı görüşmeyi şöyle aktarıyor:

Mustafa Kemal Paşa, doğal ki sosyalist değildir, diyordu Lenin. Ama, görülüyor ki iyi bir teşkilatçı Kabiliyetli bir lider, ulusal burjuva devrimini idare ediyor. İlerici, akıllı bir devlet adamı. Bizim sosyalist devrimimizi anlamış olup, Sovyet Rusya'ya karşı olumlu davranıyor. O, istilacılara karşı bir kurtuluş savaşı yapıyor. (Bir Sovyet Diplomatının Türkiye Anıları, Ankara, Birey ve Toplum, 1985, s. 29)

(2) Aslında Stalin bunu bir makalede değil de Sun Yat-sen Üniversitesi öğrencilerinin sorularına yanıt verirken söylüyor. O anda bu sözlerin geçtiği

- kitabı bulamadığım için makale ibaresini kullandım. Bu sözler Stalin'in bazı yazılarının bir araya getirildiği Mill Demokratik Devrim adlı kitabın 78-79. sayfalarında ya da Stalin'in Eserlerinin 9. cildinin 204. sayfasında geçiyor.
- (3) Sun Yat-sen Üniversitesi öğrencileriyle bir görüşme, Mill Demokratik Devrim, İstanbul, Aydınlık, 1977, s. 78-79.
- (4) Anadolu İhtilali, İstanbul, Cem, 1976, s. 233.
- (5) K. Karabekir'in İstiklâl Harbimiz adlı kitabından aktaran F. Başkaya, Paradigmanın İflası, İstanbul, Doz, 1991, s. 33-34.
- (6) Eserler, Cilt 9, İstanbul, İnter, 1991, s. 205-06.
- (7) Osmanlı'nın Son Dönemi ve Mill Mücadelede Asker Kaçakları, BİA Haber Merkezi, 14 Mayıs 2011.
- (8) Aktaran Doğan Avcıoğlu, Mill Kurtuluş Tarihi, Dördüncü Kitap, İstanbul, Tekin, 1991, s. 1408.
- (9) Aktaran S. Selek, Anadolu İhtilali, s. 297.
- (10) Five years of the Russian revolution and the prospects of world revolution/ Rusya devriminin beş yılı ve dünya devrimi olasılıkları, Selected Works, Cilt 10, s. 330.
- (11) aynı yerde, s. 330.
- (12) Türk Ermenistanı' üzerine, Eserler, Cilt 4, s. 36-37.
- (13) Birinci Doğu Halkları Kurultayı, İstanbul, Koral, 1990, s. 264.
- (14) <https://www.marxists.org/archive/radek/1926/november/index.html>.
- (15) The Bolshevik Revolution, 1917-1923, Cilt III, Reading, Penguin, 1988, s. 311.
- (16) Bütün-Rusya Merkez Yönetim Kurulu'yla Halk Komiserleri Kurulu'nun, Dış ve İç Siyaset Konularında, Sovyetlerin Sekizinci Bütün Rusya Kongresi'ne Raporu, Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, Ankara, Sol, 1979, s. 414.
- (17) Ulusal sorun ve Leninizm, Marksizm, Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, Ankara, İnter, 1996, s. 320.
- (18) Aktaran E. H. Carr, The Bolshevik Revolution 3, s. 288.
- (19) Üç yıl proletarya diktatörlüğü. Bak Sovyeti'nin şölen oturumuna rapor, Eserler, Cilt 4, s. 345.
- (20) Speech at a Plenary Meeting of the Moscow Soviet of Workers' and Peasants' Deputies/ Moskova İşçi ve Köylü Sovyetleri Delegelerinin Bir Genel Toplantısında Konuşma, Collected Works, Cilt 32, Moskova, Progress Publishers, 1973, s. 147-48.
- (21) RKP (B) X. Parti Kongresi, Ulusal Sorunda Partinin En Yakın Görevleri Üzerine Rapor, Marksizm, Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, s. 125.
- (22) To the Communists and Working Masses of Turkey/ Türkiye

Komünistlerine ve Emekçi Yığınlarına,Theses, Resolutions & Manifestoes of the First Four Congresses of the Third International, Londra, Pluto Press, 1983,s. 318-19.

(23)Kemalist Cumhuriyet, İstanbul, Kaynak, 1994, s. 36.

(24)Preliminary draft theses on the national and colonial question/Ulusal ve sömürgeşel sorun üzerine tezlerin ilk taslağı,Theses, Resolutions & Manifestoes of the First Four Congresses of the Third International,s. 80.

(25)Kemal, 1 Aralık 1921'de TBMM'nde yaptığı ve Türk ulusunu deta birproleter ulus olarak göstermeye çalıştığı konuşmada şöyle diyordu: Fakat sosyal doktrin bakımından dahi düşündüğümüz zaman, biz hayatını, bağımsızlığını kurtarmak için çalışan emekçileriz, zavallı bir halkız! Ne olduğumuzu bilelim. Kurtulmak, yaşamak için çalışan ve çalışmak zorunda olan bir halkız! Bundan dolayı herbirimizin hakkı vardır, yetkisi vardır. Fakat çalışmakla bir hakkı elde ederiz. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını çalışmadan geçirmek isteyen insanların bizim toplumumuzda yeri yoktur (alkışlar)! O hilde söyleyiniz efendiler! Halkçılık sosyal düzenini emeğin hukukuna dayandırmak isteyen bir sosyal doktrindir efendiler! Biz bu hakkımızı korumak, bağımsızlığımızı güven altında bulundurabilmek için toptan, milletçe, bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletçe savaşmayı uygun gören bir doktrini izleyen insanlarız. (Aktaran Rasih Nuri İleri,Atatürk ve Komünizm, İstanbul, Sarmal, 1995, s. 243)

(26)Preliminary draft theses on the national and colonial question,Theses, Resolutions & Manifestoes of the First Four Congresses of the Third International,s. 77.

(27)aynı yerde, s. 80.

(28)Ulusal ve sömürgeşel sorunlar komisyonunun, Komünist Enternasyonal'in İkinci Kongresi'ne sunduğu rapor,Ulusal Sorun ve UlusalKurtuluş Savaşları, s. 404-05.

(29)Sun Yat-sen Üniversitesi Öğrencileriyle Bir Konuşma,Eserler, Cilt 9, s. 204.

(30)aynı yerde, s. 204.

(31)Uluslararası Durum ve SSCB'nin Savunulması,Eserler, Cilt 10, s. 14.

(32)On the Founding of the Communist International/ Komünist Enternasyonal'in Kuruluşu Üzerine,Collected Works, Cilt 28, Moskova, Progress Publishers, 1974, s. 485.

(33)III. Enternasyonal,Belgeler, 1919-1943, Belge, s. 139.

(34)Birinci Doğu Halkları Kurultayı, s. 274.

(35) Stalin, Şubat 1921'de hazırladığı bir raporda RSFSC (=Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti) ve onunla bağlaşıp Sovyet cumhuriyetlerinin toplam nüfusunun 140 milyon dolayında olduğunu ve bu nüfusun 75 milyonunun Büyük-Ruslar'dan, geriye kalan 65 milyonunun da başka halklardan oluştuğunu belirttikten sonra şunları söylüyordu: Büyük-Rus olmayan bu 65 milyon sakinden şu ya da bu oranda sanayi kapitalizmi dönemini yaşamış olan Ukrayna, Byelo-Rusya, Azerbaycan'ın önemsiz bir kısmının ve son olarak Ermenistan'ın nüfusu çıkarılırsa, geriye, kapitalist gelişmeden geçmeye zaman bulamamış, hiç, ya da yok denecek kadar az sanayi proletaryasına sahip, çoğunlukla hayvancılık üzerine kurulu bir ekonomiye sahip ve ataerkil gens düzenini koruyan () ya da yarı-ataerkil yarı-feodal yaşam tarzının ilkel biçimlerinin dışına çıkamamış (), fakat Sovyetik gelişmenin genel dalgası için çekilmiş bulunan, ağırlıklı olarak 25 milyon dolaylarında bir Türk nüfus kalır (Türkistan, Azerbaycan'ın çok büyük bir bölümü, Dağıstan, Dağlı halklar, Tatarlar, Başkırlar, Kırgızlar ve diğerleri). (RKP (B) X. Parti Kongresi, Ulusal Sorunda Partinin En Yakın Görevleri Üzerine Rapor, Marksizm, Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, s. 117).

Author Details

Garbis ALTINOĞLU

maryamohannes@yahoo.fr

Bunu paylaş:Facebook'ta paylaşmak için tıklayın (Yeni pencerede açılır)Twitter üzerinde paylaşmak için tıklayın (Yeni pencerede açılır)LinkedIn üzerinden paylaşmak için tıklayın (Yeni pencerede açılır)Pinterest'te paylaşmak için tıklayın (Yeni pencerede açılır)WhatsApp'ta paylaşmak için tıklayın (Yeni pencerede açılır)Daha fazlaArkadaşınızla e-posta üzerinden paylaşmak için tıklayın (Yeni pencerede açılır)Skype'da paylaşmak için tıklayın (Yeni pencerede açılır)Telegram'da paylaşmak için tıklayın (Yeni pencerede açılır)Reddit üzerinde paylaşmak için tıklayın (Yeni pencerede açılır)Pocket'ta paylaşmak için tıklayın (Yeni pencerede açılır)Tumblr'da paylaşmak için tıklayın (Yeni pencerede açılır)